

Korištenje novinskih zbirki u informacijskim ustanovama za potrebe znanstveno-istraživačkog rada: iskustva povjesničara i filologa

Krtalić, Maja; Marčetić, Hana

Source / Izvornik: **Libellarium** : časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova, 2015, 7, 165 - 177

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.15291/libellarium.v7i2.208>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:640569>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-02**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Korištenje novinskih zbirki u informacijskim ustanovama za potrebe znanstveno-istraživačkog rada: iskustva povjesničara i filologa

Maja Krtalić, mkrtalic@ffos.hr

Hana Marčetić, hmarcetic@ffos.hr

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti

Libellarium, VII, 2 (2014): 165 - 177.

UDK:025.2:050:001.8

<http://dx.doi.org/libellarium.v7i2.208>

Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Cilj je rada predstaviti stavove, iskustva i potrebe dijela znanstvenika iz područja humanističkih znanosti – povjesničara i filologa – u vezi s korištenjem novinskih zbirki u informacijskim ustanovama za potrebe znanstveno-istraživačkog rada. U radu će se predstaviti dio rezultata dobivenih tijekom istraživanja provedenog u sklopu projekta *Novinska građa kao izvor znanstvenih informacija u društvenim i humanističkim znanostima*. Projektom se nastojalo odgovoriti na pitanja koliko i na koji se način novine koriste kao izvor informacija za znanstvena istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima u Republici Hrvatskoj te su prikupljeni kvantitativni i kvalitativni podaci o zastupljenosti i načinima korištenja novinske građe u znanstveno-istraživačkom radu. Rezultati cjelokupnog projekta pokazali su da se novine prepoznaju i koriste kao značajan izvor informacija za znanstveno-istraživački rad, posebice u povijesti i filologiji, te da znanstvenici imaju specifične informacijske potrebe i obrasce pretraživanja, dijeljenja i korištenja informacija koje treba uzeti u obzir pri izradi inovativnih digitalnih novinskih zbirki. Rezultati koji će se predstaviti u ovome radu daju detaljniji uvid u percepciju dostupnosti i korisnosti novinskih zbirki u informacijskim ustanovama, kakvu imaju znanstvenici i istraživači kao specifična kategorija korisnika.

KLJUČNE RIJEČI: novine, informacijske ustanove, informacijsko ponašanje znanstvenika, povjesničari, filolozi, humanističke znanosti.

1. Uvod

Danas više no ikada postaje imperativ osigurati kvalitetnu i brzu uslugu kao i točnu informaciju za korisnike brojnih usluga i informacijskih servisa u digitalnom okruženju. Preplavljenost količinom informacija i nebrojenim mogućnostima pristupa informaci-

jama ima svoje dobre i loše strane za informacijsko društvo. Učinkovita organizacija i ponuda informacija trajni je izazov informacijskim ustanovama, kojemu prethodi dubinsko poznavanje specifičnih potreba i zahtjeva pojedinih kategorija korisnika. Znanstvenici pripadaju posebno zahtjevnoj kategoriji korisnika, a oblikovanje usluga koje se mogu ugraditi kao podrška znanstvenoj infrastrukturi izravno utječe na dobrobit cjelokupnog društva.

Pojam e-znanosti kao kompleksnog sociološkog i tehnološkog fenomena pokazuje da e-infrastruktura koja omogućuje pristup, korištenje i dijeljenje informacija u umreženom svijetu povećava ne samo učinkovitost istraživanja već i njihovu vidljivost i primjenu u raznim sferama društva. Znanstvenici imaju specifične informacijske potrebe koje su ovisne ne samo o struci unutar koje provode istraživanja već i o dostupnim informacijskim resursima i uslugama. Fleksibilne i kreativne mogućnosti pretraživanja, bilježenja i korištenja informacija mogu u bitnoj mjeri povećati kvalitetu znanstveno-istraživačkog rada. Stručna literatura ukazuje na nedostatak istraživanja koja bi se bavila proučavanjem posebnih potreba znanstvenika iz pojedinih znanstvenih polja unutar društvenih i humanističkih znanosti. Informacijskim potrebama povjesničara bavilo se više autora (Tibbo 2002, Anderson 2004, Hassan, Allen i Sieczkiewicz 2010, Wade i Wilkinson 2012), dok su informacijske potrebe filologa znatno manje istraživane (Feeney 2004, Popik 2004, Erbach 2004, Jones 2009, Lönnqvist 2007). Međutim šira istraživanja informacijskih potreba i ponašanja znanstvenika ukazala su na određene ključne procese i aktivnosti unutar informacijskog ponašanja znanstvenika koje se uzelo u obzir i pri oblikovanju ovoga istraživanja (Unsworth 2000, Meho i Tibbo 2003, Borgman 2009, Palmer, Teffeuau i Pirmann 2009). Neke su od njih složenost istraživačkog procesa u znanstvene svrhe uopće te specifičnosti istraživačkog procesa u humanističkim znanostima uvjetovane disciplinom (područjem) istraživanja, dostupnim resursima, ali u bitnoj mjeri i osobnim karakteristikama i iskustvima znanstvenika.

Detaljan uvid u informacijsko ponašanje znanstvenika stoga je preduvjet za oblikovanje usluga i zbirki informacijskih ustanova u digitalnom okruženju.

Uz organizaciju i dostupnost novinskih zbirki koje bi trebale biti ponuđene znanstvenicima na korištenje veže se nekoliko izazova. Nije dovoljno samo ponuditi digitalizirane verzije tiskanih novina ili sačuvati digitalno pripremljene suvremene novine. Cijeli proces zahtijeva da građa bude dostupna u digitalnom obliku, ali i da taj digitalni oblik bude visoke kvalitete i bez pogrešaka. To, pak, u velikoj mjeri ovisi o strukturi, formatu i kvaliteti papirnog izvornika ili dinamičnosti i kompleksnosti današnjih digitalnih novina. Jedan od glavnih izazova pri oblikovanju digitalnih novinskih zbirki usmjeren je na mogućnosti interaktivnog i prilagodljivog pretraživanja, bilježenja, pohrane i dijeljenja pronađenih podataka.

2. Cilj i svrha istraživanja

Kako je ranije navedeno, u radu će se predstaviti dio rezultata dobivenih unutar istraživanja provedenog u sklopu projekta *Novinska građa kao izvor znanstvenih informacija u društvenim i humanističkim znanostima*.¹ Svrha je ovoga projekta bila istražiti koliko i na koji se način novine koriste kao izvor informacija za znanstvena istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima u Republici Hrvatskoj. U sklopu projekta prikupljeni su kvantitativni i kvalitativni podaci o zastupljenosti i načinima korištenja novinske građe kao izvora znanstvenih informacija u znanstveno-istraživačkom radu. Projektom se istraživalo:

- u kojoj se mjeri novine koriste kao izvor informacija u znanstvenim istraživanjima
- u kojim se znanstvenim poljima unutar područja društvenih i humanističkih znanosti novine koriste i na koje načine, s posebnim naglaskom na povijest i filologiju
- kakvi su korisnički profili i korisničko ponašanje znanstvenika prilikom korištenja novinskih zbirki u informacijskim ustanovama.

Istraživanje polazi od sljedećih temeljnih pretpostavki:

- Novinska građa vrlo je važan izvor informacija za znanstvena istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima, ali njezin potencijal nije u potpunosti iskorišten zbog prepreka u pristupu građi i ograničenim mogućnostima korištenja.
- Novinske zbirke u informacijskim ustanovama nisu dovoljno učinkovito organizirane te stoga korisnicima ne omogućuju brz, jednostavan i učinkovit pristup potrebnim informacijama.
- Tradicionalne i digitalne novinske zbirke i informacije koje su u njima sadržane podložne su propadanju te je potrebno osigurati njihovu kontinuiranu zaštitu i omogućiti dugoročan pristup.

Svrha dijela istraživanja čiji se rezultati prikazuju u ovome radu bila je dobiti dublji uvid u stavove, iskustva i potrebe povjesničara i filologa u odnosu na korištenje novinskih zbirki (tiskanih i digitalnih) u informacijskim ustanovama.

1 Detaljniji opis rezultata i projekta može se pronaći u Faletar Tanacković, Sanjica, Maja Krtalić i Darko Lacović. „Newspapers as Research Source: Information Needs and Information Seeking of Humanities Scholars.“ IFLA Newspapers Section Pre-Conference "Digital Transformation and the Changing Role of News Media in the 21st Century", Geneva, Switzerland. http://www.ifla.org/files/assets/newspapers/Geneva_2014/s6-lacovic-en.pdf

2.1. Metodologija

Anketno istraživanje provedeno je putem anonimnog *online* upitnika u prosincu 2013. i siječnju 2014. Upitnik je poslan na adrese e-pošte 803 ispitanika zaposlena na povijesnim i filološkim odjelima šest hrvatskih sveučilišta i 31 ispitanika iz tri veća hrvatska povijesna i jezikoslovna znanstvena instituta. Vraćen je 191 valjano ispunjeni upitnik, što čini 23% ciljanog uzorka. 142 ispitanika znanstvenici su iz polja filologije, 37 iz polja povijesti, dok je 12 ispitanika izjavilo da rade u polju humanističkih znanosti, ne navodeći preciznije znanstvenu granu. Upitnik se sastojao od 29 pitanja grupiranih u tri kategorije: opći podatci o ispitanicima, korištenje primarnih izvora informacija u znanstveno-istraživačkom radu, korištenje novina kao izvora informacija u znanstveno-istraživačkom radu. Pitanja su većinom bila zatvorenog tipa s ponuđenim odgovorima, uz nekoliko otvorenih pitanja kako bi se omogućilo opisivanje specifičnih iskustava, stavova i mišljenja ispitanika. U nastavku će se rada, uz kratki osvrt na ukupno dobivene rezultate istraživanja, posebno predstaviti dio rezultata iz treće skupine pitanja.

3. Rezultati i rasprava

Cjelokupnim je istraživanjem potvrđena temeljna pretpostavka da su novine važan izvor informacija za znanstvena istraživanja u humanističkim znanostima, ali njihov potencijal nije u potpunosti iskorišten zbog prepreka u pristupu i mogućnostima korištenja. Prikupljeni podatci pokazali su da

- Iako većina ispitanika novine koristi tek povremeno, ukupan zbroj ispitanika koji koriste novine kao izvor informacija u znanstveno-istraživačkom radu, bez obzira na učestalost, iznosi 74,3%.
- Iako je prosječna ocjena njihove važnosti kao izvora informacija u znanstveno-istraživačkom radu relativno neutralna (2,94), 37,7% ispitanika smatra ih iznimno vrijednim izvorom informacija.
- Dio ispitanika koji ne koristi novine kao izvor informacija u znanstveno-istraživačkom radu navodi da njihovo područje interesa nije zastupljeno u novinama, ali i da ih ne smatraju vjerodostojnim izvorom informacija.
- Većina ispitanika radije koristi digitalni oblik novina, ali ih trećina ima potrebu konzultirati i izvornik ako je dostupan (najviše zbog navike i osjećaja autentičnosti).
- Poteškoće na koje ispitanici nailaze pri korištenju novina vezane su uz ograničenja u pristupu novinskim zbirkama i vremenski dugotrajnom postupku traženja informacija.
- Ispitanici su ukazali na potrebu za sljedećim uslugama koje bi im olakšale korištenje novina: dostupne digitalne inačice svih hrvatskih novinskih naslova, otvoreni pristup cjelovitim tekstovima, bolja strukturiranost

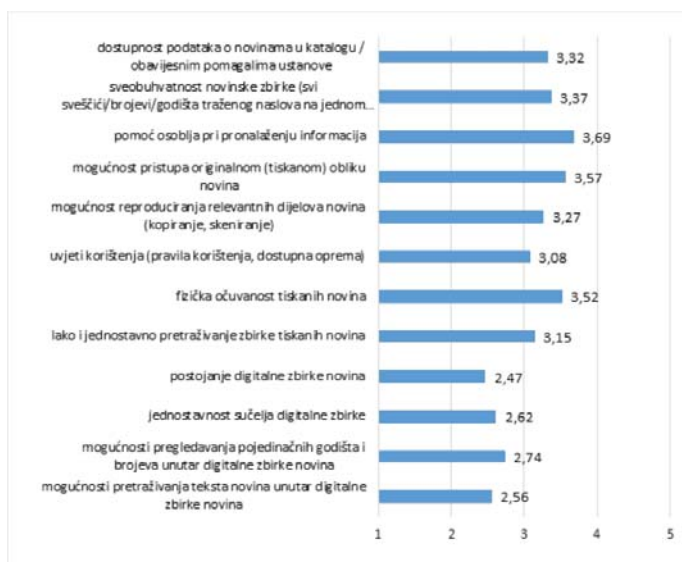
bibliografskih podataka, bolje mogućnosti pretraživanja, arhiviranja istraživačkog procesa i preuzimanja pronađenih podataka ili dijelova novina.

Slijedi dio rezultata koji se odnosi na zadovoljstvo zbirkom novinske građe u informacijskoj ustanovi koju ispitanici najčešće koriste, način na koji informacijske ustanove mogu olakšati korištenje novina i uporabu portala *Stare hrvatske novine*. Taj dio upitnika ispunjavali su samo oni ispitanici koji su izjavili da koriste novine, neovisno o učestalosti.

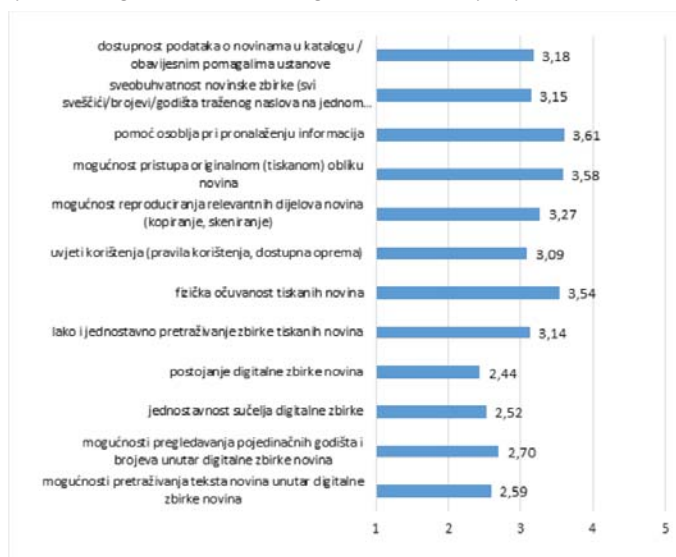
3.1. Zadovoljstvo zbirkom novinske građe u informacijskoj ustanovi

Zadovoljstvo zbirkom novinske građe u informacijskoj ustanovi (knjižnici, arhivu, muzeju) u kojoj se najčešće koriste novinama, ispitanici su ocjenjivali na ljestvici od 1 do 5, pri čemu je 1 – uopće nisam zadovoljan/zadovoljna, a 5 – jako sam zadovoljan/zadovoljna. Podatci pokazuju relativno neutralan stav prema uslugama i uvjetima korištenja. Najpozitivnije je ocijenjena pomoć osoblja pri pronalaženju informacija, a najnegativnije postojanje digitalne zbirke novina. Dok su mogućnosti pretraživanja i pristupa tiskanim zbirkama novina ocijenjeni nešto pozitivnije s prosječnom ocjenom 3,31, ispitanici su iskazali više nezadovoljstva mogućnostima korištenja digitalnih zbirki novina, s prosječnom ocjenom 2,59 (Graf 1), što se može objasniti i daleko većim očekivanjima koja korisnici imaju prema uslugama u digitalnom okruženju. Razlike su u zadovoljstvu između skupine ispitanika iz polja filologije i polja povijesti neznatne (Graf 2 i 3) iako je s obzirom na razlike u vrsti podataka koje navedene skupine ispitanika traže u novinama bilo za očekivati i razlike u ocjeni zadovoljstva.

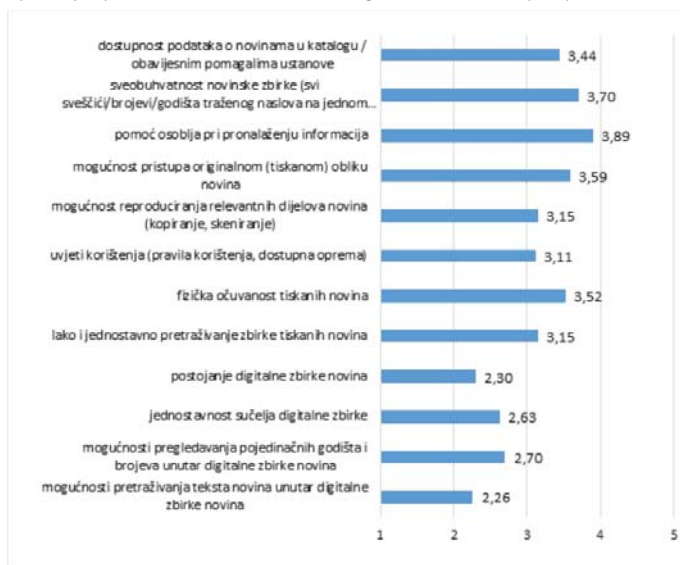
Graf 1. Zadovoljstvo zbirkom novinske građe u informacijskoj ustanovi

Graf 2. Zadovoljstvo filologa zbirkom novinske građe u informacijskoj ustanovi

Graf 3. Zadovoljstvo povjesničara zbirkom novinske građe u informacijskoj ustanovi

3.2. Način na koji informacijske ustanove mogu olakšati korištenje novina

Odgovori ispitanika na otvoreno pitanje o načinu na koji im informacijske ustanove (arhivi, knjižnice, muzeji) mogu olakšati korištenje novina mogu se svrstati u sljedeće kategorije:

a) Dostupnost zbirki u digitalnom obliku

Najveći broj odgovora ukazao je na potrebu za digitalizacijom tiskanih novina (njihovoj neograničenoj dostupnosti), ali i korištenjem jednostavnih sučelja i programskih rješenja te boljom opremljenošću čitaonica. Primjerice informacijske ustanove mogu olakšati korištenje novina:

„Ako imaju sve digitalizirano, od izuzetne su pomoći! Pretraživanje je brzo i jednostavno.“

„Digitalizacijom starijih i slabije očuvanih brojeva, koji zbog oštećenosti često nisu dostupni, mogućnošću snimanja ili skeniranja onih koje su dostupne samo u tiskanom obliku.“

„Bržim provođenjem postupka digitalizacije ili zaštite novinske građe, kvalitetnim čitačima mikrofilmova (često su u kvaru ili je kvaliteta isprinta loša).“

„Digitalizacijom u kvalitetnom i lako upotrebljivom programu.“

„Otvorenim pristupom digitalnim repozitorijima.“

„Jedino i isključivo digitalizacijom. Sve ostalo povezano je sa strašnim gubitkom vremena i novca.“

b) Veća kvalificiranost i susretljivost osoblja

Neki od komentara ispitanika odnose se na potrebu za boljom organiziranošću usluge unutar informacijske ustanove te kompetentnijim i susretljivijim osobljem koje bi trebalo razumjeti specifične potrebe istraživačkog procesa na novinskoj građi, ali i nuditi pomoć istraživačima koji nemaju dovoljno informatičkih vještina da bi znali iskoristiti prednosti usluga u digitalnom obliku.

c) Veće slobode korisnika

Dio komentara vezan je uz mogućnosti reproduciranja podataka, ali i uz radno vrijeme ustanove ili usluge poput digitalizacije na zahtjev. Primjerice:

„Bilo bi lijepo kad bi mi dopustili fotografiranje i skeniranje novina.“

„Budući da se najčešće radi o primjercima koji se ne mogu iznijeti izvan informacijske ustanove, smatram da je cijena kopiranja određene građe (u onim ustanovama koje nude tu mogućnost) previsoka u odnosu na cijenu kopiranja u nekim radnjama izvan ustanove (često i peterostruko viša cijena).“

„[Potrebno je]...dulje i fleksibilnije radno vrijeme većih arhiva.“

d) Organizacija i mogućnosti pretraživanja

Veći dio komentara ispitanika bio je usmjeren na bolju organizaciju i mogućnosti pretraživanja novinskih zbirki u tiskanom, ali posebno u digitalnom obliku. Pri tome su ispitanici navodili potrebu za alatima za pretraživanje, jednostavnijim sučeljima, većom sistematiziranošću podataka, iscrpnijim katalogima i kataložnim opisima, predmetnicama te mogućnostima pohrane podataka o načinima pretraživanja digitalnih zbirki.

„Informacijski sustavi mogli bi više truda uložiti u tematsko razvrstavanje građe.“

„Kada se sortira građa po samo informatičarima znanim pravilima, tada neka je barem znaju pronaći. Suvremeni priručnici posve su beskorisni korisnicima jer uglavnom ne sadrže sadržajne opaske, već samo brojeve. Krajnje nekorisno jer građa nije tako složena.“

„[Potrebno je omogućiti]... preuzimanje dokumenata u xml-u.“

„[Potrebno je omogućiti]... pohranu i organizaciju višestrukog načina pretraživanja u digitaliziranom obliku.“

e) Samostalnost korisnika

Zanimljiv je dio komentara koji ukazuje na potrebu posredovanja između podataka i korisnika. Dok dio ispitanika pridaje veliku važnost kompetentnom osoblju koje može pomoći pri traženju podataka, dio ispitanika ima potrebu izbjeći posredovanje stručnog osoblja.

„Nije mi potrebna pomoć, ionako sam pretrpana gomilom podataka.“

„Sastavljam svoje vlastite arhive, tj. digitalne zbirke novinskih tekstova, pa mi nikakve informacijske ustanove u tome ne pomažu.“

U usporedbi komentara povjesničara i filologa nisu uočljive posebne razlike. Jedina uočljiva razlika između dvije skupine ispitanika jest ta da filolozi teže samostalnijem radu i ne smatraju da im je potrebno posredovanje osoblja informacijskih ustanova, dok su povjesničari više stavili naglasak na kompetencije osoblja.

3.3. Korištenje portala *Stare hrvatske novine*

S obzirom na to da je portal *Stare hrvatske novine*² izrađen kao središnje mjesto pristupa digitaliziranim hrvatskim novinama (od 1789. do 1945. godine) Nacionalne

i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i ostalih baštinskih ustanova, željelo se utvrditi koliko su s njime upoznati i koliko ga koriste povjesničari i filolozi.

78,7% ispitanika nije se nikada koristilo portalom *Stare hrvatske novine*, a tek 21,3% jest. Ako se usporede podatci po znanstvenom polju, 82% filologa nije se nikada koristilo navedenim portalom, dok tek 18% jest, a 63% povjesničara nije nikada koristilo navedeni portal, dok 37% jest. Ispitanici su zamoljeni da navedu razloge zašto nisu nikada koristili portal. Veći dio ispitanika kao razloge nekorištenja navodi kako im portal (još) nije tematski relevantan jer nema novinske naslove iz potrebnog vremenskog razdoblja ili regije. Primjerice:

„Bavim se suvremenim jezikom pa me historijski izvori ne zanimaju pa mi i nije bio od prevelike koristi.“

„Koristim novine na njemačkom jeziku.“

„Moje područje istraživanja uključuje uglavnom angloameričku novinsku građu.“

Višestruki su bili komentari ispitanika koji nisu znali za postojanje portala *Stare hrvatske novine*, što svakako ukazuje na potrebu za boljom promocijom njegova sadržaja.

„Iskreno, nisam ga zamijetila iako se koristim portalom *Stari hrvatski časopisi*.“

Iskustva znanstvenika koji koriste portal uglavnom su opisana kao dobra i pozitivna, uz redovite zamjerke na mali broj dostupnih novinskih naslova te na ograničene mogućnosti pretraživanja i pohrane pronađenih podataka.

4. Zaključak

Novinska građa, iako efemernog i prolaznog karaktera i u sadržajnom i u materijalnom / medijskom smislu, može predstavljati vrijedan izvor informacija za znanstveno-istraživački rad u društvenim i humanističkim znanostima. U novinama su često zabilježene informacije koje ne ostaju dokumentirane u drugim povijesnim dokumentima te se u njima pored činjeničnih podataka o dnevnim zbivanjima određenog vremena i mjesta reflektiraju društvene i kulturne vrijednosti nekoga naroda, sloboda mišljenja i izražavanja, ekonomski kontekst, pravni odnosi, struktura društva, razvoj jezika, zastupljenost pojedinih segmenata kulturnog života i sl. Zato novinske zbirke mogu biti vrijedan izvor informacija povjesničarima, filolozima, sociolozima, psiholozima, pedagogima, ali i znanstvenicima iz niza drugih znanstvenih polja koja u svojim istraživanjima sagledavaju sliku društva u cjelini te traže dokaze o mijenama u njegovu razvoju.

Imajući u vidu navedeno, pokrenut je projekt *Novinska građa kao izvor znanstvenih informacija u društvenim i humanističkim znanostima*, kojim se istraživalo koliko se i na koji način novine koriste kao izvor informacija za znanstvena istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima u Republici Hrvatskoj. U prvoj fazi projekta

istražena su iskustva i stavovi dviju skupina znanstvenika iz područja humanističkih znanosti, povjesničara i filologa o korištenju novinske građe kao izvora znanstvenih informacija u znanstveno-istraživačkom radu. Ispitanici prepoznaju novine kao važan izvor informacija za svoja istraživanja, ali ih većinom koriste tek povremeno. Zanimljiva su stajališta manjeg dijela ispitanika koji novine ne koriste jer ih ne smatraju vjerodostojnima ni dovoljno ozbiljnim izvorom informacija za znanstveni rad. Povjesničari u novinama najčešće traže izvorne povijesne podatke koji nisu zabilježeni nigdje drugdje, povijesne podatke za provjeru i nadopunu izvornih podataka iz drugih vrela te podatke o društvu i društvenim kretanjima, dok filolozi taj izvor najčešće koriste za proučavanje jezičnih osobitosti određenog vremena i prostora, promjena u jeziku uvjetovanih društvenim i tehnološkim promjenama te za pronalaženje manje poznatih književnih tekstova. Većina ispitanika preferira digitalni oblik novinske građe zbog lakoće procesa pretraživanja, dok tek manji dio ističe potrebu za konzultiranjem izvornika zbog navike ili osjećaja autentičnosti. Poteškoće s kojima se ispitanici susreću pri korištenju novina redovito su vezane uz ograničenja u fizičkom pristupu građi te uz nedostatne mogućnosti pretraživanja, bilježenja i dijeljenja podataka.

U ovom radu detaljnije je predstavljen dio rezultata navedenog projekta koji se odnosi na stavove, iskustva i potrebe povjesničara i filologa u vezi s korištenjem novinske građe u hrvatskim informacijskim ustanovama te njihova očekivanja kada su u pitanju usluge koje im informacijske ustanove mogu ponuditi, osobito u digitalnom okruženju. Ocjena zadovoljstva zbirkom novinske građe u informacijskoj ustanovi pokazuje relativno neutralan stav prema uslugama i uvjetima korištenja. Ispitanici su iskazali zadovoljstvo u vezi s pomoći osoblja pri pronalaženju informacija, a najmanje u vezi s dostupnošću digitalnih zbirki novina i mogućnosti pretraživanja i korištenja, što se može objasniti i daleko većim očekivanjima koja korisnici imaju prema uslugama u digitalnom okruženju. Ispitanici su sugerirali da je najbolji način na koji im informacijske ustanove (arhivi, knjižnice, muzeji) mogu olakšati korištenje novina vezan uz dostupnost digitaliziranih novina s razvijenim mogućnostima pretraživanja i organizacije procesa traženja, pohranjivanja, korištenja i dijeljenja podataka. Ti se podatci slažu i sa zaključcima drugih istraživanja informacijskog ponašanja znanstvenika u digitalnom okruženju. Zanimljivo je istaknuti uočenu razliku prema kojoj povjesničari više izražavaju potrebu za pomoći kompetentnog osoblja u informacijskim ustanovama, dok su filolozi skloniji samostalnom i izravnom korištenju građe bez posredništva informacijskih stručnjaka. Posljednji predstavljeni dio podataka odnosi se na korištenje portala *Stare hrvatske novine* s obzirom na to da on predstavlja središnju nacionalnu digitalnu zbirku novina. Međutim znatan broj ispitanika ne koristi tu digitalnu zbirku, kako zbog toga što ne sadrži građu iz razdoblja ili regije koja ispitaniku treba tako i zbog neznanja da portal uopće postoji, a što ukazuje na potrebu za njegovom širom promocijom.

Uzevši sve navedeno u obzir, informacijske bi ustanove prije svega trebale osigurati dostupnost materijala kroz fleksibilnije radno vrijeme i pristup fizičkim zbirkama

novina te kroz usluge oblikovane prema specifičnim potrebama pojedinih kategorija korisnika. Time bi se stvorilo ozračje koje bi potaknulo znanstvenike i druge korisnike na korištenje novinskih zbirki, a potom bi se moglo uspješnije predstaviti takve usluge koje pojedine ustanove pružaju i prijeći na uvijek aktualnu potrebu podizanja razine svijesti o njima. Također je bitno naglasiti i ulogu kvalitetne digitalizacije za korištenje novinskih zbirki. Rezultati istraživanja prikupljeni ovim projektom upućuju na zaključak da je dostupnost izvornika svakako nezamjenjiv segment zbog osjećaja autentičnosti i navika pojedinaca, ali da je za vidljivost i veću korisnost samih novinskih zbirki kao izvora informacija ključna kvalitetna digitalizacija, pretraživost građe u digitalnom obliku i izgradnja takvih zbirki koje mogu odgovoriti na specifične zahtjeve pojedine struke i vrsta istraživanja.

Literatura

- Allen, R. B. i R. Sieczkiewicz. 2010. „How historians use historical newspapers.“ *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology*, 47: 1 – 4.
- Anderson, I. 2004. „Are you being served? Historians and the search for primary sources.“ *Archivaria*, 58: 81 – 130. <http://journals.sfu.ca/archivar/index.php/archivaria/article/view/12479/13592> (pristupljeno 9.2.2015.)
- Borgman, C. L. 2007. *Scholarship in the Digital Age: Information, Infrastructure, and the Internet*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Erbach, G. 2004. Mapping, measuring and modeling the diffusion of linguistic material on the Internet. *Proceedings of the International Workshop on the Emergence and Evolution of Linguistic Communication*. Kanazawa. <http://mcgreg.x10.mx/pub/eelc04/Erbach-EELC2004-ExtendedAbstract.pdf> (pristupljeno 9.2.2015.)
- Faletar Tanacković, S., Krtalić M. i D. Lacović. 2014. „Newspapers as researchsource: Information needs and information seeking of humanities scholars.“ *IFLA Newspapers Section Pre-Conference „Digital Transformation and the Changing Role of News Media in the 21st Century“* Geneva, Switzerland. 1 – 14. http://www.ifla.org/files/assets/newspapers/Geneva_2014/s6-lacovic-en.pdf (pristupljeno 9.2.2015.)
- Feeney, M. 2014. „Understanding news researchers through a content analysis of dissertations and theses.“ *Qualitative and Quantitative Methods in Libraries* 1: 263 – 270.
- Hassan, L., Wade S. i J. Wilkinson. 2012. “The impact of digitisation projects on the work of local historians.” *UK Academy for Information Systems Conference*

Proceedings 2012. Paper 2. <http://aisel.aisnet.org/ukais2012/2>. (pristupljeno 9.2.2015.)

- Jones, A. 2009. *The many uses of newspapers*. <http://dlxs.richmond.edu/d/ddr/docs/papers/usesofnewspapers.pdf> (pristupljeno 9.2.2015.)
- Lönnqvist, H. 2007. „The research processes of humanities scholars.“ U: E. D. Garten, D. E. Williams, J. M. Nyce, i S. Talja, ur. *Advances in Library Administration and Organization*. 25: 175 – 202. Emerald Group Publishing Limited.
- Meho, L. I. i H. R. Tibbo. 2003. „Modeling the information-seeking behavior of social scientists: Ellis’ study revisited.“ *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 54: 570 – 587.
- Palmer, C. L., L. C. Tefreau i C. M. Pirmann. 2009. *Scholarly information practices in the online environment: Themes from the literature and implications for library service development*. Report commissioned by OCLC Research. www.oclc.org/programs/publications/reports/2009-02.pdf (pristupljeno 9.2.2015.)
- Popik, B. 2004. „Digital historical newspapers: A review of the powerful new research tools.“ *Journal of English Linguistics*, 32: 114 – 123.
- Tibbo, H. 2002. „Primarily history: Historians and the search for primary source materials.“ *JCDL: Proceedings of the 2nd ACM/IEEE-CS joint conference on Digital libraries*. New York, NY, USA, 1 – 10.
- Unsworth, J. 2000. „Scholarly primitives: What methods do humanities researchers have in common, and how might our tools reflect this?“ *Symposium on „Humanities Computing: formal methods, experimental practice“* sponsored by King’s College, London, May 13, 2000. <http://www3.isrl.illinois.edu/~unsworth/Kings.5-00/primitives.html> (pristupljeno 9.2.2015.)

Abstract

Using newspaper collections in information institutions for research purposes: experiences of historians and linguists

The aim of this paper is to present the opinions, experiences and needs of a sample of scientists in the field of the humanities – namely historians and philologists – and their use of newspaper collections in memory institutions during scientific research. A part of the results gathered in the research, which was conducted within the *Newspapers as a source of scientific information in social sciences and humanities* project, and is presented here. This project examined the extent and practices in the use of newspapers as a resource of information for scientific research in the social sciences and humanities field in Croatia. The quantitative and qualitative data about the methods and level of use of newspaper material as a resource in scientific research

were gathered. The results of this project implied that the newspapers are recognised and used as an admissible resource in scientific work, especially in the fields of history and philology. The fact that scientists have specific information needs and search patterns should be considered in creating innovative and effective digital newspaper collections.

KEY WORDS: newspapers, information institutions, information behaviour of scholars, historians, linguists, humanities.